
TIETEELLINEN ELÄMÄ

Jatkoa viime numerosta. Väitöskirjan jälkeen nuoren Max Weberin tutkimukset keskittyivät antiikin Roomaan, jonka maahan perustuva talous ja ”luonnon mukaan elämiseen” tähtäävä stoalainen elämänihanne vetosivat häneen. Joachim Radkaun (*Max Weber*, 2005) mukaan Weber käsitti aikalaisiaan selvemmin, kuinka antiikin kaupungin keskiössä olivat temppelit ja kylpylät, eivät kauppahallit tai kiltatalot, ja että antiikin paikallisille voimavaroille perustuva talous erosi radikaalisti modernista kapitalismista. Weber myös itse katsoi saavutaneensa Neron tai Domitianuksen kaltaisen ”armeijan komentajan ulkomuodon” lihottuaan opiskeluaikojen juomingeissa.

Max ei kapinoinut isäänsä vastaan murrosiässä – tai ainakaan tuollaisesta kapinasta ei Radkaun mukaan ole todistusaineistoa. Kun Max oli 17-vuotias, isä oli vienyt hänet Venetsiaan, josta nuorukainen oli tosin pian halunnut paeta kotiin. Radkau esittääkin, että Max ei suinkaan ollut mielihyvää kammoavan ja torjuntaan pyrkivän porvarillisen Saksan uhri. Pikemminkin hän tunsii ärtymystä uutta, hauskanpitoa arvoštavaa hedonistista elämäntapaa kohtaan.

Kauna isää kohtaan kyti seitsemän pitkä vuotta (1886–93), kun Max joutui asumaan kotona opiskeluaikojen jälkeen. Itäisen Saksan maanviljelijöitä tutkiessaan Max lienee kuvannut myös omia tuntojaan, kun hän kirjoitti, että kaameinta kaikesta ei ole muualla koettu köyhyys vaan toivoton riippuvuuden tunne kotona. Max kärsi taloudellisesta riippuvuudestaan isästä, kun taas isä ilmeisesti katsoi, että poika oli jo kypsä elättämään itsensä. Äiti sen sijaan ei ollut heittävässä poikaansa ulos vaan piti tästä huolta, ja juuri äidin kuva sai Maxin kestävämaan nuo raskaat vuodet. Marianne kehui Heleneä myöhemmin moniselitteisesti sanomalla, että

lapset kyllä kasvavat sellaisiksi kuin äiti haluaisi heidän olevan, mutta tämä tapahtuu paljon myöhemmin kuin äiti olisi toivonut.

Äiti Helene oli myös Maxin ja tämän isän lopulliseen välirikoon johtaneen riidan keskiössä kesäkuussa 1897, kun isä liittyi Helenen seuraan matkalla Maxin ja Mariannen luo Heidelbergiin. Max kehitti ”tuomiopäiväksi” kutsumansa kohtauksen ja ilmoitti, ettei halua olla isänsä kanssa missään tekemisissä ennen kuin tämä antaa vaimonsa matkustaa lastensa luo yksin neljäksi tai viideksi viikoksi vuodessa. Isän mukaan Max ja Marianne olisivat halunneet Helenen kokonaan itselleen, kun taas nuori pari paheksui sitä, että isä piti vaimoa itsellään. Radkau esittää Helenen siirtäneen oman seksuaalisen estyneisyytensä Maxiin, joka taas syytti omasta kyvyttömyydestään ”pelkkään omaan mielihyväänsä pyrkivää” isäänsä. Myöhemmin Weber myös tuomitsi ”Saksalle tyyppillisen patriarkaalisen sentimentaalisuuden” *Protestanttisen etiikan* alanootissa. Aiemmissä painoksissa tuota patriarkaalista sentimentaalisuutta oli kuvannut määre ”moukkamainen”.

Suopeampi tulkinta isän toiminnasta olisi Radkaun mukaan ollut, että hän halusi ilmentää aviollista uskollisuutta: Heidelbergin matka kun osui myös vanhempien hääpäivän aikoihin. Max kuitenkin teki ”tuomiopäivästä” taistelun totuudesta vailla mahdollisuutta sovitukseseen ja näki kiistassa vain patriarkaalisen hallitsemispyrkimyksen ilmentymän.

Kaksi kuukautta Heidelbergin ”tuomiopäivän” jälkeen Maxin isä kuolee 10.8.1897 matkalla Riikassa sydänkohtaukseen poikaansa näkemättä. Miten Max tähän suhtautuu? Jättääkö oidipaalin syyllisyys rakkaudesta äitiin ja isän kuolemasta häntä rauhaan? *Jatkuu ensi numerossa.*

Vuonna 2010 ilmestyneessä teoksessaan *Zombie Economics: How Dead Ideas Still Walk among Us* (uusi, laajennettu painos 2012; suom. *Zombitalous*, Vastapaino 2014) John Quiggin esittää, että valtavasta vastaavidenensistä huolimatta markkinaliberalismi edelleen toimii Paul Krugmanin esittelemän ajatuszombina, elävänä kuolleenä teoriana, ja tuottaa vahingollista talouspolitiikkaa. Yleisesti ajatuszombit ovat ajatuksia tai teorioita, jotka tutkimus ja empiirinen evidenssi ovat jo kumonnet tai käytäntö ja/tai käsiteanalyysi osoittaneet hyödyttömiksi, mutta jotka silti elävät ja vaikuttavat ihmisten ajatteluun ja poliittiseen päätöksentekoon haitallisesti ja lamauttavasti.

Yksi vuoden 2013 aikana havaittu ajatuszombi vaelteli oikeaa filosofian harjoittamisen tapaa koskevassa keskustelussa ja levisi internetin uutissivustojen ja sosiaalisen median kautta. Stephen Hawking väitti Google Zeitgeist-konferenssissa, että filosofia ei ole pysynyt erityistieteiden kehityksessä mukana ja on siksi kuollut. Tämä Wienin piiriltä kalskettava lausunto houkutteli elävän kuolleen esille, kun mm. Slavoj Žizekin ja John Milbankin

kanssa Paavalista kirjoittanut Creston Davis julisti (Alain Badioun pohjalta), että filosofian kuolemasta puhuttaessa on kysyttävä: Mikä filosofia on kuollut? Vastauksena Davis tarjosi analyyttistä filosofiaa – kysymykseen, joka on analyyttisen filosofian kysymys *par excellence*. Toisaalla taas Noam Chomsky (http://www.openculture.com/2013/06/noam_chomsky_slams_zizek_and_lacan_empty_posturing.html) nousi väittämään Žizekiä ja Lacania huijareiksi ja silmänkääntäjiksi, koska he eivät ”johda teoreemoja aksioomista” loogisesti pätevään päättelyyn avulla.

Näiden lausuntojen pohjalta voidaan nähdä, että keskustelun todellinen elävä kuollut on analyyttisen ja mannermaisen filosofian olemuksellista eroa korostava ajattelutapa. Rajatusta pragmaattisesta hyödyllisyydestään huolimatta tämä ajattelutapa lamauttaa omaehtoisen ajattelukyvyyn niiltä, jotka tulevat sen vaikutuspiiriin, ja tuottaa lisää ajatuszombeja ja kuolleina syntyneitä ideoita ympärilleen.

Jotta elävien kuolleiden ajatusten keskuudessaamme aiheuttamat vahingot voitaisiin torjua, toimitus kutsuu lehden lukijat ja kirjoittajat suureen ajatuszombijahtiin 2014.